

SENPIILE PELE KƆRƆ YOWO

A

Agiripa: Agiripa wila pye Erɔdi koŋgbanja wo setirige pyɔ. Tara nda tila pye Izirayeli tara to naa yɔnlɔ yirisaga kalige kɛɛ woro ti sɔgɔwɔ pi ni, wo wila pye ti wunluwɔ. Pɔli wila para mboo yɛɛ sho Agiripa wo naa wi nɔsepyɔ sumboro Berinisi pe yɛgɛ sɔgɔwɔ.

Akayi: Giresi tara to nuŋgba to pe maa yinri fun Akayi. Ki tara ti cagbɔgɔ ko layi ŋga Ateni. Pa Pɔli wila saa Yenŋele senre ti yo wa (Kapyegele 17.15-34).

Aleluya: Eburuye senre ri. Ti kɔrɔ wowi ŋa fɔ: Ye Yenŋele sɔn. Ti yen wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewe wi ni (Nagawa 19.1,3,4,6).

Alibatiri: Sinndelege tiyɔngɔ fige kayi, pe maa sinme kugbolo gbegele ki ni (Matiye 26.7).

Alifa konaa Omɛnga: Ki senpiile mbele poro pe yen Giresi tara fenne pe sewe piile koŋgbanmbala naa pe puŋgo woolo wele. Ko kɔrɔ wo yen yaara pyew ti lesaga naa ti kɔsaga (Nagawa 1.8; 21.6; 22.13).

Alowesi: Latikɔrɔ muwe nuwɔ taan wawi, ŋa pe ma tige ka tege maa gbegele. Kila pye wo Zhufuye pe ma wo pe gboolo leparisanra ti na ma siri migi gboo wi na maa fo sanni pe saa le.

Ametisiti: Sinndelege sɔnŋgbanga wogo kayi, ki yen yenge saanra (Nagawa 21.20).

Anmiina: Eburuye senre ri. Ko kɔrɔ wo yen fɔ: Ki pye ma (Matiye 6.13). Ki senre nda ti kɔrɔ koŋgbanja wi mbe ya pye

Senpiile pele kɔrɔ yowo

fɔ: Kaselege yi, nakoma ki yen ma (Ɖrɔmu 1.25). Yegɛ ɲga na kɪ yo wa Nagawa 3.14 wi ni ma yo: «Anmiina», ko yen Zhezu wi mege ka.

Araba: Maga logo Araba, Zhuriden gbaan gbunlundɛge lara to pe yinri ma. Tɪ le wa Galile lɔgbɔɔ ki na ma tigi ma kari wa Kɔgɔje yɛɛn wi yeri.

Aritemisi: Azi tara woolo yarisunɲgo kayi, kɪla pye jɛle. Faa pàa pye naga gbogo (Kapyegele 19.23-27).

Arɔn: Wɪla pye Moyisi wi ndɔ. Yɛnɲɛle làa wi wɔ maa pye Izirayɛli tara woolo pe saraga wɔfɛnnɛ to (Ɛkizɔdi 28.1-2; 28.43).

Ashera: Ashera mege kɪla pye ma jɛn lagapyew Eburu senre ti ni. Pàa ki mege ki taga yarisunɲgo sunsaga na, ɲga Kana tara fenne pàa tire sanri wa ki ni nakoma tiyala, pe yarisunndo sunmɔ pi mege ni (Kiti kɔnfenne 6.25, 28; Mishe 5.13). Ki Kana tara yarisunɲgo pàa pye naga jate ma yo ki maa jɛle pe piin sevenne. Pele maa ki jate ma yo konaa yarisunɲgo Baali ki ni yaraga nunɲba yi.

Asitarite: Yarisunɲgo jɛleɛge ka layi, ɲga kɪla pye na jɛle kala naa nambala kala li la waa leele pe na, konaa ki ma jɛle wi sege ki yengɛ. Pàa pye naga gbogo wa Kana tara kɛɛ ki na. Pele maa ki jate ndɛɛ ko nunɲba ko pe yinri Ashera (Deteronɔmu 16.21; Kiti kɔnfenne 2.13; 1 Wunlumbolo 11.5; 2 Wunlumbolo 23.13).

B

Baali: Yarisunɲgo gbɔɔɔ kayi. Eburu senre ti ni Baali kɔrɔ wowi ɲa tafɔ. Baali wo wɪla pye Kana tara fenne naa Fenesi tara fenne pe

Senpiile pele kɔɔ yowo

yarisunngo gbɔɔ ye, a paa ki gbogo. Pàa pye na jɛɛɛ kala naa nambala kala piin wa ki gbɔɔwɔ pi ni (Ɔɔɔmu 11.4).

Baba: Aramuye naa Eburuye senre ri. Ki leele pe laga piile pe maa pe teele pe yinri ma, katugu ki kɔɔ wowi ŋa fɔ: «na to». Zhezu wila Yenŋele li yeri ma (Mariki 14.36). Tagafenne mbele pe maa Yenŋele li yinri ma, ko maa ki nari ma yo Zhezu wi Yinne li yen pe ni.

Balaki: Wo wila pye Mowabu tara woolo pe wunluwɔ. Wila kaa Balaamu tun ma yo wi sa Izirayeli tara woolo pe daŋga wi kan (Nɔmburu 22-25; Nagawa 2.14).

Balaamu: Ca ŋga pe yinri Petori wa Efirati gbaan wi tanla, ki ca naŋa wo wa lawi. Wila pye na leele go wele, na pe goto kala li yuun pe kan. Wo Mowabu tara woolo wunlunaŋa wila yeri wi sa Izirayeli tara woolo pe daŋga wi kan. Wì kaa kari, mɛɛ saa duwaw pye pe kan (Nɔmburu 22-25; 2 Pyeri 2.15-16; Nagawa 2.14).

Batemu: Batemu wi pyewe powi mba: Pe ma lere wi le wa tɔnmɔ pi nɔɔ maa yirige. Zhufuye pe yeri kila pye paa kafɔnnɔ yen naga nari fɔ lere wi pye kpoyi ma koro Yenŋele li kan. Pàa pye na Yenŋele yɔn senre yofɔ Zhan wi yinri Batemu pyefɔ, katugu wila pye na leele pe batize naga nari ma yo pè pe kapere ti jen mari yaga, ma gbɛgɛle na Kirisi wi singi. Naa Zhezu wila kaa yen ma yiri wa kunwɔ pi ni, a wì sigi ŋgasele li kan wi fɔɔɔfenne pe yeri paa leele pe batize mbege naga fɔ pè sho ma pye Yenŋele li woolo (Matiye 28.19).

Batize: «Batemu» laga ki wele!

Senpiile pele kɔrɔ yowo

Berili: Sinndelege sɔnɔgbanga wogo kayi, ki yege cenwe pi yen paa yan tipirige yen (Nagawa 21.20).

Beyzebuli: Gboshugulo pe to wo pe yinri ma, ɲa wi yen Sɔtanla we (Matiye 10.25; Mariki 3.22; Luki 11.15-18).

Bile: Yarilire tari nda ti yen paa mali yen. Pe maa ti muwe pi piin buru.

Buru: «Leve fu buru» laga ki wele!

C

Cenpilige: Zhufuye pe yeri, ko kila pye yapelege ki pilige kɔlɔshyen wogo ye, kila pye kpoyi, tunɔngo si daga mbe pye ki ni (Zhan 7.22).

Censaga paraga go (Yenɲele li censaga paraga go): Yenɲele li censaga paraga go ki yen go ɲga pàa gbegele paraga ni, a kɪ pye Yenɲele li censaga wa li woolo pe sɔgɔwɔ. Yɔn finliwe senre tɪla pye ma yɔnlɔgɔ ma tege kesu ɲa ni, pa wɪla pye ma tege wa ki censaga paraga go ki laɲɲɛ kpoyi ki ni, konnaa tunɔngo pyeyaara ta yege ni, tɔ la pye ma tege wa ki laga kpoyi ki ni. Pàa jasa gbegele paara ni ɲa pe ma sanga maga maga, maga fili. Kɪla pye pe kaa kee, pe mari kɔlɔgi mari kaari na kee ti ni (Ekizɔdi 25.9; Levi 8.10).

Culo: Leele pàa pye na yaara ti taanla culo ɲa ni Zhezu sanga wi na, wɪ kologo nala pilige woo wi na.

D

Davidi setirige Pɔɔ: Zhufuye poro pàa pye na Zhezu wi yinri ma. Wire to kanɲɔlɔ, pa wɪla yiri wa Davidi setirige ki ni, Matiye 1.1,

Senpiile pele kɔrɔ yowo

ma sigi ta wi yen Yenɲele li Pinambyɔ ɲa Yenɲele li kan, a pòo se senwee pyɔ (Galasi 4.4; Zheremi 33.15).

Dedikasi: Saraga wɔsaga ɲga kila pye wa Zheruzalemu, naɲa ɲa pàa pye na yinri Zhuda Masabe wila ki kan naa fɔnɲɔ, a yeɛ cɛnme naa nafa taanri ma yiri kanɲurugo (165) lo toro maga ta Zhezu Kirisi wi fa se gben. Dedikasi wi yen Zhufuye pe feti wa, ɲa pàa pye na piin pilige kɔlɔtaanri ni, na nawa tuun ki kala li na.

Dunruya woolo: Dunruya woolo poro pe yen leele mbele pee Yenɲele li jen, pe maa wiin lo naa Kirisi wi ni (Zhan 7.7; 17.14; 1 Zhan 2.15-16).

E

Efɔdi: Efɔdi, yaripɔɔɔ kayi, ɲga Izirayeli saraga wɔfenne pàa pye na nii yaripɔrɔ sannda ti go na, na saraga wɔɔɔtunɲgo ki piin wa sherigo gbɔɔɔ ki ni (1 Samiyeli 2.18; 22.18). Ki mbe ya pye fun paraga yeɛɛɛ ka layi, ɲga pe ma kaw ma taga yeɛ na, saraga wɔfɔ wi maga le ki maa kotogo ki fere wi na (Ekizɔdi 28.4; 39.2). Ki mbe ya pye yaraga ka layi, ɲga pe ma tɛge ma Yenɲele li yewe mali nandanwa kala li jen (1 Samiyeli 23.9-12).

Eli: Eli wila pye Yɔn fɔlɔ leɛ sanga Yenɲele yɔn senre yofɔ wo wa. Zhufuye pàa pye naa singi wi sɔnɔrɔ wi pan sanni Kirisi wi sa pan (1 Wunlumbolo 17-22; 2 Wunlumbolo 1-2; Malaki 3.23-24).

Emerodi: Sinndeɛge sɔnɲgbanga wogo kayi. Ki yege cɛnwe pi yen paa yan tipirige yen.

Epikuriye: Nagafɔ ɲa pe yinri Epikure wo fɔrɔɔfenne la weɛ. Epikure wila pye na leele pe nari ma yo ki daga paa nayinme jaa

Senpiile pele kɔɔ yowo

laga dunruya wi ni yege ki ni fuun ki na (Kapyegele 17.18).

Erɔdi: Ki mege nga kila pye Izirayeli tara woolo wunlumbolo poro mege. Erɔdi koŋbanja ŋa paa pye na yinri Erɔdi Gbɔɔ, wo wila pye wunluwo Zhezu seyele li ni (Matiye 2.3). Wi pinambyo wo wa lawi ŋa Erɔdi Arishelawu (Matiye 2.22). Wo wila Zhan Batisi naa Zhaki pe yinre ti kolɔgi (Mariki 6.14; Kapyegele 12.1-2).

Etiyopi: Eburuye senre ti ni ko tara to pe yinri Kushi tara re. Kushi tara lewoɔɔ tara laga ko kayi. Kila Ezhipiti tara laga ka le ma saa pinle Sudan tara laga ka ni.

Ezayi: «Yenŋele yɔn senre yofɔ» laga ki wele!

Ɛ

Erezen: Erezen wi yen tirige ŋa pe ma ya maga yirige ki ma kari wa naayeri ma saa gbata gbɔn. Wa Izirayeli tara pe maa Erezen tiire ti sanri yanwira ti nɔɔna kanŋgara na lara to naa tinndiye poro na; Eza 5.1. Erezen wi ma se suru suru ma pye shashara shashara. Erezen pire tɔnmɔ po pe maa piin duven. Pe ma ya na Erezen pire ti kaa tipiire nakosima pe mari jali nee ti kaa (Nɔmburu 6.3; Deteronɔmu 23.25).

Esikaribukili: Sinndelege sɔnŋgbanga wogo kayi, ŋa ki yen yenge kpanyi (Ekizɔdi 28.18; Ezayi 54.12).

F

Farawɔn: Ezhipiti tara wunlumbolo poro paa pye na yinri ma. Ki kala na, Farawɔn ŋa wila pye wunluwo pi na Zhozefu sanga wi na konaa ŋa wila pye pi na Moyisi sanga wi na, lere nunŋba la ma

Senpiile pele kɔɔ yowo

(Kapyegele 7.10-21).

Fariziye: Zhufuye pe sherege konɔ gbogolomɔ woolo poro pele la wele. Pàa pye na tanri Moyisi lasiri wi na jenge, ma pinle kalegele ngele pe teleye pàa taga lasiri wi na ke ni (Mariki 7.1-13).

Figiye: Figiye tige ki yen paa njasagbɔgɔ yen.

Filisaga paraga go (Yenjele li filisaga paraga go): Filisaga paraga go ko nuɲgba ko pàa pye na yinri Yenjele censaga paraga go. Pa Yenjele làa pye na finli wa Moyisi wi ni na para wi ni, ma pe ta wa gbinri wi ni (Ekizɔdi 29.42; 33.7-11).

Filisiti tara fɔ (Filisiti tara fenne): Pa Filisiti tara fenne pàa pye ma cɛn wa Kana tara, wa funwa laga falafala nɲa ki yen ma mara Mediterane kɔgɔje yɔn ki na ma kari ki na. Maga le wa wagati titɔnlɔwɔ ni, pàa pye Izirayeli woolo pe juguye tipeele.

Finliwe (yɔn finliwe): Yɔn finliwe laga ki wele.

Fɔ (we Fɔ, ma Fɔ, na Fɔ, pe Fɔ, ye Fɔ): Wa Yɔn fɔlɔ lele sewe wi ni, Zhufuye pàa pye na fye mbaa Yenjele li mege ki yinri. Ki kala na, lalɛgere na, a paa li yinri we Fɔ. Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewe wi ni, pe maa Yenjele li yinri ma, (Matiye 22.44), nakosima Zhezu Kirisi we (Kapyegele 16.31; Drɔmu 10.9).

Fɔ (yayenwe fɔ): Yayenwe fɔ laga ki wele.

Fɔlɔ (yɔn fɔlɔ): Yɔn fɔlɔ laga ki wele.

Fɔɔgɔfenne: Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewe wi ni, ki mege ki maa yinri mbele pe yen Zhezu wi puɲgo na poro na, wi leele ke ma yiri shyen poro wogo ko we. Zhan 2.2. Mbele pàa pye Zhan Batisi wo naa Pɔli pe puɲgo na, kila pye na yinri pe na fun. Mariki 2.18.

Senpiile pele kɔɔ yowo

Fy

Fyɔngɔ: Zhufuye pe yeri, yaraga nga fuun ki ma konɔ tɔn lere wi na wiga ka ya mbe Yenɲele li gbɔɔ, ko la pye na jate fyɔngɔ yaraga. Mbe yala pe sherege konɔ li ni, yaara nda pe maa yaan ti mɛɛ konɔ tɔn pe na mbe Yenɲele li gbɔɔ, tà la pye yaakara, nakoma yama pa, nakoma na lere wiga jiri yarikugo na, naa ki yaara ti cɛnle ta ni. Nawa jatere wo kanɲɔɔ, kapege cɛnle pyew kala li.

G

Gabiriyeli: Merɛgeye to wo wawi (Daniyeli 8.16). Wo Yenɲele làa tun wa Zhan Batisi wi to Zakari wi yeri (Luki 1.11-20). Wo Yenɲele làa tun naa wa Zhezu wi nɔ Mari wi yeri (Luki 1.26-38).

Gamaliyeli: Zhufuye pe nagafɔ gbɔɔ wa lawi. Wila pye kiti kɔnfenne nɲbelege ki woo wa. Wo wila Pɔli wi naga Yenɲele senre ti ni (Kapyegele 22.3).

Go (paraga go): Paraga go laga ki wele.

Gomɔri: Gomɔri naa Sodɔmu, cara shyen lari nda tìla pye wa Abiramu sanga wi na. Yenɲele làa ki cara shyen ti tɔngɔ pew pe tipewe pi kala na (Zhenesi 19.24-28; Zhude 7).

Gb

Gbataala nɔɔ feti: Yarilire kɔnɲɔɔ feti paa kaa naa yinri punɲo na Gbataala nɔɔ feti. Pàa pye naa piin yele li yeɲge kɔɔshyen wogo ki pilige ke ma yiri kanɲurugo wogo ki na. Ko feti wo la pye naga nari fɔ pè yarilire ti kɔn tì kɔ (Deteronɔmu 16.13-

Senpiile pele kɔɔ yowo

15; Levitiki 23.34-43).

Gbatɔ: Kambɛɛre ta cɛnɛ li, ɛɛn fɔ ti yen ma tugbɔɔ ma we, ti maa yanri na toro lɛgere lɛgere, ti se ya jiri. Tiga gbɔn wasege nga na, ti ma yaraga nga fuun kɔ yiri wa ki ka maga jɔɔ: Yan, naa yarilire wɛɛ, naa tige wɛɛ. Tɔ pe fɔ jɛnge. Leele mbele pe woro na nuru Yɛnɛle li yeri, gbatɔ yaa ka pye pe jɔɔ ka (Nagawa 9.1-6).

Gbinri: Wa Yɛnɛle senre sɛwe wi ni maga logo gbinri, wasege kayi nga tire woro wa ki ni, ki yen waga ma pye taambugɔ nakoma sinndɛɛre ni. Kɛɛ na ya kɔn wa ki ni, yan yaara to ti maa yanri wa (Zhɔbu 24.5). Tisara lɛgere na la paan wa ki laga ki na. Ki yen laga nga ki yen waga, lere na pye wa ki ni (Deteronɔmu 32.10; Ezayi 21.1).

Gbɔɔ (sherigo gbɔɔ): Sherigo gbɔɔ laga ki wele!

I

Izayi: Wunlunaɲa Davidi to wo lawi. We Fɔ Zhezu wi tele wo wawi. Paa pye naa yinri fun Zhese.

Izirayeli: Izaki pinambyɔ Zhakɔbu wi mɛge ko kayi. A paa wi setirige piile pe yinri Izirayeli woolo, poro nunɲba poro pe maa yinri Zhufuye (Ɖɔmu 11.1). Izirayeli woolo jɛmbele poro pe yen mbele pɛ taga Zhezu wi na (Galasi 6.16; Ɖɔmu 9.6).

K

Kaliseduwani: Sinndɛleɛge sɔnɲbanga wogo kayi, ki yege cɛnwe pi yen paa bura yen.

Kasulugo pyesaga: Yɛnɛle li yɔn finliwɛ senre tila pye kesu ɲa

Senpiile pele kɔɔ yowo

ni, kapere ti kasulugo pyesaga ko kila pye wi yaritɔnɔgo ye. Eburuye senre ti ni, nga kɔ yo fɔ kasulugo pyesaga, ki senpyɔ wi kɔɔ wo yen mbe kapere ti tɔn. Kasanwa mba paa pye na wuun yɔn finliwe senre kesu wi na po pɪla ti Yenɔele lɔa pye na kajɔnge piin leele pe kan na pe kapere ti tɔnni. Kasulugo pyesaga kila pye na Yenɔele li yinriwe taga wogo ko nari; li ngasegele ngele leele paa pye na jogo li sila pye na ko wele; ɛn fɔ, saara nda paa pye na woo kapere ti kala yagawa wogo ki na, to lɔa pye na wele. Wa Ɖɔmu 3.25 wi ni Zhezu Kirisi wo wi yen kasulugo pyesaga ye.

Keretiyye: Mbele pɛ taga Zhezu Kirisi wi na poro wele (Kapyegele 11.26). Keretiyye pe yen na jate fun paa Yenɔele li saraga wɔfenne yen (1 Pyeri 2.5; 2.9; Nagawa 1.6; 5.10,20). Pe maa saraga woo Yenɔele li yeri paa yege nga na saraga wɔfenne paa pye naga piin we.

Kenrekenre: Yenɔele lɔa yɔn fɔlɔ na kɔn Izirayeli tara leele pe yeri Abiramu sanga wi na, kenrekenre wo wɪla pye ki yɔn fɔlɔ li tɛgere re (Zhenesi 17.9-14). Paa pye na Zhufuye pe yinri mbele pɛ kenrekenre, na cengele sanɔgala ke yinri leele mbele pee kenrekenre.

Keyen tagawa (Kɛɛ tagawa): Kɛɛ tagawa pi yen kacɛn wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewɛ wi ni. Pi ma ya ma pye duwaw pyege kala lere kan (Matiye 19.13); nakoma yaɔa sagala kala (Matiye 9.18; Mariki 16.18; Luki 4.40; Kapyegele 28.8); nakoma Yinnekpoyi li taga kala (Kapyegele 8.17-19; 19.6); nakoma mbe Yenɔele tunɔgo ka kan lere wa yeri (Kapyegele 13.3).

Senpiile pele kɔɔ yowo

Kiribi (kasɔn): Sinndelege kayi nga ki yege cenwe pi yen paa neŋge muwe yen (Zhenɛ 19.24; Dete 29.22). Kiribi wi nuwɔ pi yen ma ngban konaa ma pe fɔ jɛŋge.

Ki dunruya ŋa wi To: Sɔtanla wi mege ko kayi (Zhan 12.31).

Kirisi: Mege kayi, ki kɔɔ wowi ŋa fɔ: Yenŋele li lere wɔŋɔ nakoma ŋa Yenŋele li sinme fa wi na maa wɔ, paa yege ŋga na pe ma wunluwɔ nakoma saraga wɔfɔ wi wɔ mboo tege tunŋgo ki na. Yenŋele yɔn senre yofenne paa ki mege ki taga Shɔfɔ wi na Yɔn fɔlɔ lele sanga wi ni, poro mbele paa pye naa panga ki singi we. Mesi mege ko yen Eburuye senre ni, Kirisi mege ko yen Gireki senre ni. Ti kɔɔ wi yen nunŋba (Matiye 2.4; 24.23; Zhan 1.41; 4.25; 7.26-27).

Kirisi wi wire: Kirisi wi wire to ti yen Legilizi we. Ko kɔɔ wo yen mbele fuun pe yen tagafenne laga tara ti lagapyew ki ni (Efezi 1.23; Kolɔsi 1.24).

Kirisitali: Sinndelege sɔnŋbanga wogo kayi, ŋga ki yen paa veri yen, na ma kaa wele wa ki ni ma maa yaan wa ki kee ŋga na (Nagawa 21.21).

Kirizoliti: Sinndelege sɔnŋbanga wogo kayi, ki yege cenwe pi yen neŋge muwe (Nagawa 21.20).

Kirizopirazi: Sinndelege sɔnŋbanga wogo kayi, ki yege cenwe pi yen paa yan tipirige yen (Nagawa 21.20).

Kiti konfenne ngbelege: Zhufuye sherege konɔ yekembele gbogolomɔ lawi. Paa pye na kiti kagala ke yege woo. Paa pye lere nafa taanri ma yiri ke nakoma lere nafa taanri ma yiri ke ma yiri

Senpiile pele koro yowo

nunḡba. Saraga wɔfenne to wo wila pye pe go na.

Kpoyi (mbe pye kpoyi): Zhufuye shereḡe konɔ li ni, ki ma daga lere wi pye fyongɔ fu, wi laga, mbe ta mbe pye gbogolomɔ nunḡba Yenḡele li ni. «Fyongɔ» laga ki wele fun.

Kuulo tara: Zhufuye pe yeri, laga kayi ḡga kuulo pe yen ma cen wa na pe yenpilige ki singi (Luki 16.23; Kapyegele 2.27,31; Nagawa 20.13-14).

L

Laga kpoyi: Laga kpoyi ki yen laga ka ḡga kɔ teḡe ki ye mbaa sheri wa ki ni. Wa bibulu wi ni, paa pye na Izirayeli Yenḡele li gbogo lara nda ni, ki meḡe ḡga kɔ kan ko lara to ce yeri. Laga kpoyi ḡga kila keli ma pye Izirayeli woolo pe yeri, ko kila pye Yenḡele li censaga paraga go ḡga paa pye naga tungu na yanri ki ni (Ekizɔdi 25.1--31.36-40).

Lajenge (Yenḡele li lajenge): Laga kayi, mbele pe shɔsaga ta ma ku makɔ, pe wa na yɔḡri Yenḡele li ni (Luki 23.43).

Lalaaga wɔnnɔ: Kirisi wo pe maa yinri lalaaga wɔnnɔ (2 Pyeri 1.19; Nagawa 2.28; 22.6), katugu wi panga konḡbanḡga kɔ yanwa yirige leele pe kan mbe yinme kan pe yeri. Wi panga shyen wogo ki yaa ka yanwa gbɔɔ yirige wi piligbɔḡɔ ki na.

Lasiri (Moyisi lasiri, Yenḡele li lasiri): Ko meḡe ko Zhufuye paa taga Bibulu wi seweele konḡbanmbala kanḡurugo pe na. Pa Yenḡele li ḡgasegele ke yen wa, ḡgele laa kan Moyisi wi yeri wi kan Izirayeli tara woolo pe yeri. Wagati wa ni, ki ka yo fo lasiri, ki maa yuun Yɔn folo lele sewe wi ni fuun wo senre na.

Senpiile pele kɔrɔ yowo

Lasiri sɛwɛ jɛnfɔ (Lasiri sɛwɛ jɛnfenne): Poro pe yɛn leele mbele pàa pye na Yɔn fɔlɔ lele sɛwɛle pe kara na pe senre ti kɔrɔ wi yuun we, sɛwɛle kɔŋbanmbala kaŋgurugo poro wogo ko wɛ.

Leele kpoyi (Yɛnɛle li leele kpoyi): Mbe pye kpoyi, ki jatere wo yɛn yaraga ŋga pè tɛgɛ ki yɛ, maga kan Yɛnɛle yeri. Izirayeli woolo pàa pye kpoyi, katugu pàa pye Yɛnɛle li woolo yɛgɛ ŋga na, ki pyelɔmɔ nuŋgba pi na, keretiyenye kɔŋbanmbala pàa pye na pe yinri Yɛnɛle li leele kpoyi; katugu pàa pe yɛɛ kan Zhezu Kirisi wi yeri ma pye wi woolo (1 Korɛnti 1.2; 2 Korɛnti 1.1).

Legilizi (legiliziye): Na ma ka legilizi senre ti kara laga o laga wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sɛwɛ wi ni, tila la para sherigo ko senre na. Zhezu Kirisi tagafenne mbele pe yɛn laga tara ti lagapyew, poro pe maa jate legilizi we. Tagafenne gbogolomɔ pi yɛn laga o laga, pi maa jate legilizi fun.

Legilizi leleɛ (leleɛle): Wa faa legilizi wi ni, leele mbele pàa Pasiteriye tunŋgo kan pe yeri, poro pàa pye legilizi leleɛle wele. Kɪla yala pe fa jori gbɛn mbe leele pele tɛgɛ legilizi woolo pe go na. Legilizi leleɛle naa yekembele, tunŋgo nuŋgba kɪla pye pe yeri (Filipi 1.1; 1 Timote 3.2; 1 Pyeri 2.25). Sanga wa ni, ki mɛrɛ tila pye ki leele nuŋgba pe na (Kapyegele 20.17-28; Tite 1.5,7).

Legilizi tunmbyee (tunmbyeele): Legilizi tunmbyeele poro pe yɛn leele mbele pè yɛnlɛ pe na, ma pe wɔ ma tunŋgo ka kan pe yeri. Ko yɛn mbaa fyɔnwɔ fenne naa yambala pe kɔrɔsi (Ɔrɔmu 12.7; Filipi 1.1; 1 Timote 3.8).

Legilizi yekelewe (yekembele): «Legilizi leleɛ» laga ki wele!

Senpiile pele kɔɔ yowo

Lelele (Tara ti lelele): Wa Yɔn fɔlɔ lele sewe wi ni, pàa pye na seye teele nakoma go teele pe yinri lelele. Wa ca ki ni, ko lelele poro pàa pye kagala yegewɔfenne gbogolomɔ mba pila pye na ca ki yegɛ sinni, na leele pe kiti kɔnkagala ke yegɛ woo. Zhezu Kirisi sanga wi na, Zhufuye pe sherege konɔ teele pàa pye na pe yinri lelele. Pe legere la pye pe kiti kɔnfenne ngbelege ko woolo.

Lere wi Pinambyɔ: Mɛge kayi nga Zhezu wi maa wi yɛ yinri ki na. Ki mɛge ki yen na wi yɛ tigiwen wogo ki yuun (Mariki 8.31; Luki 9.58), na gbɔgɔwɔ mba wi yaa ka ta pi senre yuun (Matiye 25.31; Mariki 8.38).

Leve: Leve wo wi yen yaraga nga pe ma le wa buru muwe mba pè gbɔn pi ni pi ta pi fe pi yiri. Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewe wi ni, leve wi senre ti yo lalɛgere na, na kapege wogo ki nari (Matiye 16.6-12; 1 Korɛnti 5.6-8; Galasi 5.9).

Leve fu buru: Wi yen buru wa nga pe maa muwe pi gbɔn, paa leve le wi ni mboo fe mboo yirige.

Leve fu buru feti: «Paki» laga ki wele! Kila pye ki feti wi ka gbɔn, Zhufuye pe ma yapelege nuɔgba poni ko pye, na buru nga leve na ye wi ni wi kaa.

Levi setirige pyɔ (piile): Pa ki leele pè yiri wa Levi setirige ki ni. Pàa pye tunmbyeele wa Yenɔle li sherigo gbɔgɔ ki ni (Nɔmburu 3.5-13).

Len: Len we, yantiire tari nda pe maa jese taa wa ti ni. Ki jese wi ma pye tunmɔlɔwɔ ma yɔn fɔ jɛnge. Pe maa tɛge na yaripɔɔ gbɛgele wi ni. Saraga wɔfenne pàa pye na yaripɔɔ nda nii, pàa pye

Senpiile pele kɔɔ yowo

nari gbegele len jese ni (Levitiki 16.4).

Lɔɔgo fugo: Tara laga kayi, ki ma pye wa tɔnmɔ pi sɔɔwɔ. Tɔnmɔ pi maga maga, maga fili: Ka ma gbɔɔ jɛngɛ, leele ma saa pe cara kan wa, ki ma pye pe tara.

Lɔti: Lɔti wɔla pye Abiramu wi nɔsepyɔ lenaɲa wo wa pyɔ. Naa Yenɲele làa Sodɔmu ca ki tɔngɔ, Lɔti wo naa wi sumborombiile pe ni pàa shɔ, ɛɛn fɔ, wi jɔ wo sila shɔ (Zhenesi 19.12-29).

M

Ma Fɔ: «We Fɔ» laga ki wele!

Malaga sigego: Kila pye faa Zhufuye pe ma go ka kan, ɲga ki ma pye fanɲga ni. Na malingbɔɔnlɔ ka pan pe kɔɔɔ malaga ni, pe ma ye wa ki ni. Kona malingbɔɔnlɔ paa ya pe ni.

Manɛ: Yaakara tari, nda Yenɲele làa kan Izirayeli woolo pe yeri wa gbinri wi ni, naa pàa yiri wa Ezhipiti tara we (ɛkizɔdi 16.14-21; Eburuye 9.4).

Melikisedeki: Ki mege ki kɔɔ woo ɲa fɔ: Wunluwɔ ɲa wi yen ma sin konna yeyinɲge wunluwɔ. Wɔla pye Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na li saraga wɔfɔ, ma pye wunluwɔ (Zhenesi 14.18). Lere suu to naa wi nɔ nakoma wi setirige jen (Eburuye 7.3). Zhezu Kirisi wi yen ma taanla Melikisedeki wi ni, wi yen we saraga wɔfɔ gbɔɔ naa we wunluwɔ ma wɛ Melikisedeki wi na, kɔsaga woro wi na.

Merege (meregeye): Meregeye pe yen Yenɲele li pitunmbolo (Zhenesi 28.12). Wagati wa ni, Yenɲele liga yere kala na yerewe mbe pye, poro li ma torogo pe ma saa li pye (2 Samiyeli 24.16; Daniyeli 4.14).

Senpiile pele kɔɔ yowo

Mesi: «Kirisii» laga ki wele!

Miiri: Latikɔɔ muwe nuwɔ taan pawii, mba pe ma tige ka tɛge maa gbegele. Zhufuye paa pye naa piin boyan yaraga, nakoma were, nakoma mboo wo gboolo leparisanra ti na mberi migili gboo wi na, sanni pe saa le (Mariki 15.23).

Misheli: Yenɲele li merɛgeye pe togboɔ wo wawii (Zhude 9; Nagawa 12.7).

Moyisi lasiri: «Lasiri» laga ki wele!

Mutari tige: Ki yen Zhufuye pe tara tige ka, ŋga ki maa seni. Ki pire ti yen Zhufuye pe sege yaara.

Mb

Mbaa yuun senfonndo ni: Ki wogo ki maa piin tagafenne pele yeri Yinnekpoyi lo fanɲga na, pe ma ya na senre ta yege yuun nda ti woro pe senre (Kapyegele 2.4-6; 10.46; 1 Korɛnti 12.10; 14.18-19).

N

Na Fɔ: «We Fɔ» laga ki wele!

Nayinme saraga (Nayinme saara): Izirayeli woolo paa pye na nayinme saara ti woo mbege naga we Fɔ Yenɲele li na fɔ li kajɛɲge pye pe kan (Levitiki 3.1; 6.5).

Naziriwoo: Naziriwoo wo wi yen lere ŋa wi maa yeɛ laga leele sanmbala pe na, mbe yɔn fɔlɔ kɔn Yenɲele yeri mbaa tunɲgo piin li kan. Kila pye wi go paa ki kɔn, nakoma mbege kulu. Wila si sinme welewe wɔ (Nɔmburu 6.2; Yuuro 104.15).

Senpiile pele kɔɔ yowo

Negevū: Maga logo Negevū, Izirayeli tara ti yɔnlɔparawa kalige kɛɛ tara to pe yinri ma. Tì le wa Zheruzalemu ca ki yɔnlɔparawa kalige kɛɛ yeri ma kari wa gbinri wi ni wa yɔnlɔparawa kalige kɛɛ ki yeri. Wasege kayi nga tire legere woro wa ki ni. Tisara legere na la paan wa ki ni. Maga logo fun Negevū, ki maa para fun Izirayeli tara ti yɔnlɔparawa kalige kɛɛ wogo ko na (Zhenɛsi 13.14).

Netiniyene: Pàa pye na tɔnmɔ kori konaa na kannɔgɔre jaa na paan ti ni wa Yawe Yenɔɔle li sherigo gbɔɔ ki ni. Pàa pye kulolo ma yiri cengele kele yege ni (ɛsidirasi 2.43).

Nezhi: Tara ta yege ni, were ti kaa kuun jɛngɛ sanga nga ni, nezhi wi maa yinrigi wa naayeri na tuun. Wi ma pye ma filige pow paa para yen. Were to ti ma fɔngɔ ki simbi mbege pye ma. Wa Yenɔɔle senre sewe wi ni, nezhi wi maa kacɛn legere nari. Yenɔɔle lo li ma ti wi maa tuun, lo li maa wi kɔɔsi (Zhɔbu 38.22). Nezhi wi yen Yenɔɔle li kafɔngɔɔ lo la kacɛn na li maa li yawa pi nari (Zhɔbu 37.16; Yuuro 147.7). Wi yen kacɛn mbaa kaseleye ya nari (Zhɔbu 38.22-23). Wi yen kacɛn mbaa yaraga nga kɔ filige ko nari konaa senwee wi daga mbe pye fyɔngɔ fu yege nga na ki ni (Daniyeli 7.9; Mariki 9.3; Matiye 28.3; Nagawa 1.14). Wi maa ki nari yege nga na Yenɔɔle li ma yenle kapege pyefɔ nga wi daga mbe ye jɔɔɔ wi na (Yuuro 51.9; Ezayi 1.18).

Nikolayitiye: Gbogolomɔ pawɔ, mba pi mɛge kɔ yeri wa Nagawa 2.6,15 wi ni. Pe nagawa senre naa pe kapyere tɔla tijanga. Ki yen ndɛɛ pàa pye na yarisunndo sunnu na kalikalawa piin. Lere nga wɔla ki gbogolomɔ pi peli, wii jɛn yingɔ.

Senpiile pele kɔrɔ yowo

Ninive: Asiri tara cagbɔgɔ layi faa. Yenjele yɔn senre yofɔ Zhonasi wila saa Yenjele senre yo wa (Zhonasi 3.1-10).

Nizara shɔfɔ (nizara shɔfenne): Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ wagati wi ni, nizara shɔfenne pàa pye na penjara shoo safari wafenne pe yeri. Ki woolo pàa pye Zhufuye poro pele, na tunngo piin Ɖɔmɔ gboforonema wi kan. Pàa pye na dufile nii na penjara taa, ki kala na, Zhufuye sanmbala pàa pye na pe tifaga.

Nowe: Fafafa lelee wo wawi, wi senre ti yen ma yɔnlɔgɔ wa Yɔn fɔlɔ lele sewe wi ni. Wo wila tɔnmɔkɔrɔ gbenje ki te, a wo naa wi jɔ, naa wi piile, naa yaayoro ta ni, pè ye wa ki ni ma shɔ tɔnngbɔɔ pi kee, mba Yenjele làa tege ma tara ti tɔngɔ we (Zhenesi 6--8).

Ŋgb

Ŋgbelege (kiti kɔnfenne Ŋgbelege): Kiti kɔnfenne Ŋgbelege laga ki wele.

O

Omenɔga: «Alifa» laga ki wele!

Opali: Sinndelege sɔnngbanga wogo kayi, ŋga ki yen ma filige lugulugu (Ɛkizɔdi 28.19; 39.12).

Ozanna: Eburuye senre ri. Ti yen jɔrɔgɔmɔ senre mbaa lere sɔnni mbaa wi gbogo (Mariki 11.9).

Ɖ

Ɖnikisi: Sinndelege sɔnngbanga wogo kayi, ŋga ki yege cenwe pi yen ma lege (Nagawa 21.20).

Ɖrizhi: Yarilire nda pe yinri ɔrizhi ti yen paa mali yen, pe maa ti

Senpiile pele kɔɔ yowo

muwe pi piin buru.

P

Paki: Feti wawi, ɲa Zhufuye pàa pye na piin jango mbaa nawa tuun pe yinriwe pi na wa Ezhipiti tara, ma wɔ wa kulowo pi ni (Ekizɔdi 12.23-27).

Pantikɔti: Zhufuye pe feti wa lawi, ɲa wila pye na piin yarilire kɔnsaga ni yeɛ pyew. Wi meɛge koyi ɲga «Nafa shyen ma yiri ke», katugu Paki feti wi ka toro, ki pilige nafa shyen ma yiri ke ko pàa pye naa piin (Levitiki 23.16; Kapyegele 2.1-5).

Paraga go (paara yinre): Sanga ɲa ni Izirayeli tara woolo pe yen wa gbinri wi ni, ma yala pè yiri wa Ezhipiti tara makɔ, paraga go kila pye pe yeri pe sherigo (Kapyegele 7.44-46). Pa Yenɲele làa pye na finli wa Moyisi wi ni (Ekizɔdi 33.7-11).

Paara yinre censaga: Sanga ɲa ni Izirayeli tara woolo pe yen na tanri wa gbinri wi ni, pàa pye na cɛen paara yinre. Kila pye, na paga pe paara yinre ti kan mbe cɛn laga ɲga na, pe maa ki yinri paara yinre censaga. Kila pye pe ma paraga go ki gbegele paraga nakoma selege ni. Tiyagala pe ma kan maga yirige, meɛ ki sanga maga pɔ manda ni kanɲagala na, ɲgele pe ma kan waa tara (Zhenɛ 26.17; Eki 16.13).

Paara yinre feti: Izirayeli tara woolo pàa pye naga feti wi piin yeɛ pyew, pe maa pye ma gbɔn pilige kɔlɔtaanri, jango mbaa nawa tuun pe teɛye pe na paa yege ɲga na pàa pye na cɛen wa paara yinre ti ni wa gbinri wi ni Moyisi sanga wi na (Zhan 7.2).

Pe Fɔ: «We Fɔ» laga ki wele!

Senpiile pele kɔɔ yowo

Pilati: Ɖɔmu tara fenne gboforoneri wo wa lawi. Wila pye ma cen Zhude, naa Samari, naa Idume tara ti go na.

Pitunmbolo: Ki mege pe maa ki yinri Zhezu wi forɔfenne ke ma yiri shyen poro na, poro mbele wila yeri pe pinle paa tanri wi ni, paa wi sari wi tunngo ki na. Wila pe tun leele shyenzhyen, a pè Yenɲele senre ti yo ma leele pe sagala. Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sɛwe wi ni, pàa pye na Pɔli wo naa leele pele yinri pitunmbolo.

Pyetige (tunngo pyetige): Tunngo pyetige laga ki wele.

Pyc (Davidi setirige pyc): Davidi setirige pyc laga ki wele.

S

Saara: Saraga laga ki wele.

Sadusiye: Zhufuye sherege konɔ gbogolomɔ pa lawi. Pe sila lege. Saraga wɔfenne la wele. Pàa taga Moyisi lasiri wi na. Pe sila taga ki na mbe yo meregeye wa. Pe sila si taga ki na fun mbe yo kuulo pe yaa ka yen (Matiye 22.23; Kapyegele 23.8).

Safiri: Sinndelege sɔnɲgbanga wogo kayi, ki yege cenwe pi yen paa bura yen.

Samari: Izirayeli tara laga ko kayi, ki tara tìla pye Zhude naa Galile tara ti sɔgɔwɔ pi ni. Naa Asiri tara woolo pàa kaa Izirayeli tara woolo pe yigi ma kari pe ni ma saa pe pye kulolo, a Asiri tara wunluwɔ wì si kaa wi tara woolo pele torogo wa Izirayeli tara. A pè saa cen wa Samari tara, Izirayeli tara woolo mbele pàa koro wa Samari, a pè pinle Asiri tara woolo pe ni. A ko ki kan pee yala Zhufuye sanmbala pe ni, katugu pe sila pye na pe jate paa Zhufuye piiri yen. Eɛn fɔ, Zhezu wi sila yenle mbe ye ki malaga ki ni (Zhan

Senpiile pele kɔɔ yowo

4.7-10; Luki 9.52-56).

San (Pàa wi san): Ko kɔɔ wo yen naŋa ŋa pe maa nama pi wɔ, nakoma pe maa se ma, jaŋgo wiga ka ya mbaa jeele kala piin mbe piile se (Kapyegele 8.27). Zhezu wila para mbele pe woro nambala pe senre na (Matiye 19.12).

Saraga: Zhufuye pàa pye na saraga ki woo Yenŋele lo yeri. Saraga wɔɔ go kila pye ma lɛɛ. Pàa pye naga woo kapere ti kala na, nakoma mbe yee pye kpoyi, nakoma kagala kele yee na. Saraga wɔɔ kila pye kacɛn naga nari fɔ Zhezu wi yaa ka pan mboo yee wɔ saraga we kapere ti kala na. A Zhezu wì si kaa pan ma ku wa tiparaga ki na, a kì saraga wɔɔ ki ni fuun ki kɔ (Eburuye 9.28).

Saraga sogowogo (saara sogoworo): Saraga sogowogo, saraga kayi ŋa kila pye pe maga wɔ Yenŋele li yeri, maga sogo pew wa saraga wɔsaga ki na, mali gbɔɔ.

Saraga wɔfɔ (saraga wɔfenne): Leele pele wele, mbele pàa yenle pe na ma pe wɔ wa Levi setirige ki ni, jaŋgo paa saraga wɔɔtunŋgo ki piin Yenŋele li kan wa sherigo gbɔɔ ki ni, mbe yala Moyisi lasiri wi ni (Matiye 8.4).

Saraga wɔfenne to (saraga wɔfenne teele): Wo wila pye saraga wɔfenne pe ni fuun pe go na wa sherigo gbɔɔ ki ni, konaa ma pye kiti kɔnfenne ŋbelege ki go na. Wo wila pye na yiin wa sherigo gbɔɔ ki lajɛŋge kpoyi ki ni yesaga nunŋba yele li ni, na saraga woo wi yee kapere to naa leele sanmbala pe kapere ti kala na (Eburuye 9.7). Zhezu wì pan ma pye Saraga wɔfenne to gbɔɔ maa

Senpiile pele kɔrɔ yowo

yεε wɔ saraga we kapere ti kala na (Eburuye 4.14; 7.26-27).

Saraga wɔfenne togboɔ: «Saraga wɔfenne to» laga ki wele!

Saraga wɔsaga (saraga wɔsara): Pe maga wa ki ma yiri tabali kɔrɔgɔ, nεε saara ti woo wa Yenɲele li kan (Matiye 5.23-24; Luki 11.51).

Sariduwani: Sinndelegε sɔnɲgbanga wogo kayi, ki yege cεnwε pi yen yεen (Nagawa 21.19).

Sesari: Kila pye na lere wa ka cεn Ɖɔmɔ tara wunluwɔ pi na, pe maa wi yinri Sesari. Ki mεge nɲa kila pye pe wunlumbolo poro wogo (Matiye 22.21; Luki 2.1; 3.1; Zhan 19.12; Kapyegele 17.7).

Sediri: Sediri tige ki yen Liban tara tige, ki mεge kila pye ma gbɔgɔ fɔ jεnɲε (1 Wunlu 6.20). Sediri tige ki ma tɔnlɔ ma yagara jεnɲε; ki tige ki yen fanɲga ni, ki njere ti ma tɔnlɔndɔnlɔ ma jaraga ma nagala, ki wεrε ti ma pye tipiire sanga pyew (Ezayi 2.13; Ezekiyeli 17.22; 31.3). Ki tire tila pye tire jende nda tila pye ma leele pe ndanla, a paa wunlumbolo pe yinrε to naa sheryinrε ti kanni ti ni (2 Samiyeli 5.11; 1 Wunlumbolo 6.19, 20; 7.1-12). Paa pye na sediri tire ti teni nari piin tiyara, naa tiyapaara konaa tire papara papara (1 Wunlu 6.8-9). Paa pye na ta teni yarisunndo (Eza 44.14). Sediri tige ki maa nuwɔ taan kaan (Yurutan 4.11; Oze 14.7).

Senfɔnndo (Mbaa yuun senfɔnndo ni): Ki wogo ki maa piin tagafenne pele yeri Yinnekpoyi lo fanɲga na, pe ma ya na senrε ta yege yuun nda ti woro pe senrε, na Yenɲele li sɔnni. Ki yarikanga kan pele yeri pe ma ya naga senrε ti kɔrɔ wi yuun (Kapyegele 2.4-

Senpiile pele kɔrɔ yowo

6; 10.46; 19.6; 1 Korɛnti 12.10; 14.18-19).

Senre: Zhezu Kirisi wo pe yinri senre.

Simbaala: Ki mege ki maa yinri Zhezu Kirisi tagafenne poro na, fo pe yen wi simbaŋbelege, a wi yen pe Konrifɔ.

Simbaala konrifɔ (Simbaala konrifenne): Ki senpyɔ ŋa wi yen wa Yenŋele senre sewe wi ni, ki konŋbanŋa wi maa para leele mbele pe maa yaayoro konri poro senre na, ki shyen wogo wi maa para tara fanŋa kagala yege wafenne nakoma Yenŋele konɔ kagala yege wafenne poro senre na. Senpyɔ wi kɔrɔ konŋbanŋa wo na, simbaala konrifɔ wila daga mbaa yan naa tɔnmɔ lagajaa yaayoro ti kan wa tara ti laga ŋga ki yen lawaga naa sinndeere laga ko ni (Yuuro 23.2), mbaa wi yaayoro ŋgbelege ki go singi wagati tisawiwa naa cenre ti na (Amɔsi 3.12) konaa mbaa yaayoro nda ti punŋo ti lagajaa mbaa paan ti ni (Matiye 18.12). Kila pye simbaala konrifɔ wi ma ya ma pyɔɔnlɔ lagaja paa wi sari ki tunŋo ki na (Zhoɔbu 30.1). Wagati wa ni, pe ma Yenŋele li naga we na paa li woolo pe konrifɔ yen (Yuuro 23.1; 80.1), li maa pe kala yɔngɔ (Ezayi 40.11) konaa wa li nanŋbanwa pi ni, mbele li gbɔn ma jaraga, li ma saa pe lagaja ma pan pe ni wa yaayoro ŋgbonŋo ki ni (Zheremi 31.10). Kirisi wi yen simbaala konrifɔ jenŋe. Wi sila lara mbe ye wa simbaala ŋgbonŋo ki ni, een fo pa wila ye wa yeyɔngɔ ki ni. Tunŋo ŋga kila kan wi yeri ko layi ŋga mbe pye simbaala konrifenne to. Na wi kaa simbaala pe yinri pe mere ti na, pe maa shoo wi yeri jigi tagasaga ni, pe ma je mbe taga lere wa yege na. Naa wuɔ ye kan paa saraga yen ma ku pe kala na, wigi pye maga

Senpiile pele kɔɔ yowo

naga pe na fɔ pe yen maa ndanla (Zhan 10.1-18).

Simbaala kɔnrifo gbɔɔ: «Simbaala kɔnrifo» laga ki wele.

Sinayi: Sinayi, yanwiga kayi nga ki laga ki woro ma jen ma filige kpayi nala; lara legere yen wa nda pè naganaga ma yo ki mbe ya pye ko ka. Sinayi yanwiga pe maa ki yinri fun Horebu yanwiga wa Yɔn fɔlɔ lele sewe wi ni. Izirayeli woolo pe yiringɔlɔ wa Ezhipiti tara, ki yenge taanri wogo ki na, a pè si saa gbɔn wa ki laga ki na. A pè si cɛn wa funwa laga falafala ka ni, nga lere mbe ya koro le mbaa Sinayi yanwiga ki namunjɔ wi yaan (ɛkizɔdi 19). Pa Yenɲele làa li ngasegele ke naga Moyisi wi na wa Sinayi yanwiga ki na. A li si yɔn finliwe le lo naa Izirayeli woolo pe sɔgɔwɔ, mba pi mbaa ti pe pye yɔn finliwe na pe yɛɛ ni konaa lo jate li ni. Wa ki laga ki na fun, Yenɲele yɔn senre yofɔ Eli wila tunngo fɔnngo ta wa ma yiri wa Yenɲele li yeri (1 Wunlumbolo 19.8) konaa mbe kari yege. Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewe wi ni, pè para Sinayi yanwiga ki senre na, jango kulowo mba pi yen wa Moyisi lasiri wi ni mboo naga (Galasi 4.22) konaa mbe kari yege.

Sinme kpoyi: Yenɲele làa ki yo Moyisi wi kan ma yo wi sinme pa gbegele pi yiri pi ye sinme sanmba pi ni. Ki sinme pila pye sinme kpoyi Yenɲele li yege na, mba pàa tɛge ma Yenɲele censaga paraga go ki tunngo pyeyaara ti pye kpoyi pi ni. Kila pye Zhufuye pe kaa jaa mbe lere tɛge tunngo ka na paa saraga wɔgɔtunngo yen, nakoma wunluwɔ, pe ma sinme fa wi na mbege naga fɔ poo tɛge ki na (ɛkizɔdi 28.41; 29.7; 30.30; 1 Samiyeli 9.16; 10.1; 2 Samiyeli 2.7; 3.39).

Senpiile pele kɔrɔ yowo

Sipiresi: Sipiresi tige ki yen Izirayeli tara kɛɛ ko ka tige; ki mege kila pye ma gbɔgɔ. Sipiresi tige ki ma pye sanga pyew wetipiire ni butuu. Ki yagawa pi ma ya ma meterɛ nafa bɔ. Ki njere ti ma kankan ti yɛɛ na ma sinzin ma kari naayeri. Ki yen tige nga ki yen ma sheli. Ko naa sɛdiri tige ki ni tɪla pye na yaan ti yɛɛ tanla (1 Wunlumbolo 5.8,10; Ezayi 14.8; 37.24; 60.13). Salomɔ wɪla sherigo gbɔgɔ nga kan, pàa ki kanga tunngo ka pye sipiresi tire ni ma pinle sɛdiri tire ni (1 Wunlumbolo 5.8,10; 6.15,34; 2 Kuroniki 2.8; 3.5). Pàa pye na yarigbɔnrɔ gbegele fun sipiresi tire ti ni (2 Samiyeli 6.5).

Sitoyisiye: Kajenje wa lawi pàa pye naa yinri Zeno, mbele pàa taga wi na, a paa pe yinri Sitoyisiye. Pàa pye na leele pe nari ma yo kasinje kɪ mbɔnrɔ yaraga pyew ki na. Fɔ tijinliwe fɔ wila la yeyinje nakoma jɔbɔgɔ kpe jate, wi daga mboo yɛɛ kan kala li ni fuun li yeri. Ko pe maa yinri senwee wi yɔnwɔ we (Kapyegele 17.8).

Siyon: Pàa Zheruzalemu ca ki kan yanwiga nga go na, ko pe yinri ma. A ki mege kɪ pye Zheruzalemu ca ki mege konjbanja wa Yɔn fɔlɔ lele sewe wi ni. Ki kala na, Siyon naa Zheruzalemu ti kɔrɔ wi yen nungba (Zhan 12.5).

Sodomu: «Gomɔri» laga ki wele!

Sh

Sherubenye: Mɛrɛgeye pele wele, pe wa Yenjele li tanla. Poro yanlele pàa te ma yerege wa Yenjele li yɔn finliwe kesu wi na, maa tege wa sherigo gbɔgɔ ki ni (Ekizɔdi 25.18-22; Eburuye 9.5).

Senpiile pele kɔrɔ yowo

Sheri (ɲa wii sheri, leele mbele pee sheri): Ki mɛgɛ ɲa ki maa yinri leele pele na nakoma tara nunɲba nunɲba pyew nda ti woolo pe woro Zhufuye poro na. Ki maa yinri fun mbele pe woro keretiyenye pe na (1 Pyeri 2.12; 4.3).

Sherigo (sheriyinre): Zhufuye pàa pye na pe yɛɛ gbogolo na Yenɲele senre ti kara laga ɲa na, ko ki yen sherigo ye. Sheriyinre tila pye pe ca pyew ki ni. Zhufuye pàa pye na saara ti woo sherigo gbɔɔ ɲa ni, ko la pye wa Zheruzalɛmu. Go piile shyen la pye wa ki sherigo gbɔɔ ki ni. Pàa pye na nunɲba yinri laga kpoyi, na sanɲa wi yinri laɲɲɛ kpoyi.

Sherigo gbɔɔ (Yenɲele li sherigo gbɔɔ): «Sherigo» laga ki wele!
Shɔfɔ (nizara shɔfɔ): «Nizara shɔfɔ» laga ki wele.

T

Taga (keyen yi taga): Kɛɛ tagawa laga ki wele.

Tara ti lelele: Zhezu Kirisi sanga wi na, Zhufuye pe shɛrɛgɛ konɔ teele pàa pye na pe yinri lelele. Pe legerɛ la pye pe kiti kɔnfenne ɲgbelege ko woolo.

Tarisi: Tarisi wila pye ca ɲa kila pye Fenisi tara fenne pe censaga. Kila pye wa kɔgɔje wi yɔn na, ɲa tɔnmɔkɔɔɔ tugbɔɔ yeresagbɔɔ la pye wa.

Terebenti: Tige kayi ɲa kila pye ma gbɔɔ ma tɔnlɔ ma yɔn. Ki wɛrɛ ti ma ya ma yele fili ki na mbe si jen mbe wo. Ki yagawa pila pye paa kacɛn yen mbaa leele pe yɛɛ gbɔɔwɔ pi nari (Eza 2.13; Eze 27.6; Zaka 11.2.)

Tiparaga: Paga kiti kɔn lere wa na, na wi daga poo gbo, kila pye

Senpiile pele kɔrɔ yowo

Ɖɔmu gboforonema wi maga fɔ wi kan tige na ŋga pè ka pari ki na, ma suu keyen naa wi tɔrɔ ti kan ki tige ki na le tara. Ko pɔŋgo na, pe mɛɛ wege kɔn maga yirige maga kan wa tara, maga fɔ wi yaga yanŋgasaga wa naayeri fɔ wi sa ku.

Tipee: Sɔtanla wi mɛge ko kayi.

Tiri: Tiri ca kila pye tɔnmɔkɔrɔ yeresagbɔgɔ wa kɔgɔje yɔn ki na, wa Fenisi tara. Wa sɔnlɔ parawa kalige kɛɛ yeri, ko naa Sidɔn ca ki ni tila lali ti yɛɛ ni culo nafa shyen; wa sɔnlɔ parawa kamɛŋge kɛɛ yeri ko naa Ako ca ki ni tila lali ti yɛɛ ni culo nafa shyen ma yiri kanŋurugo.

To (ki dunruya ŋa wi To): Sɔtanla wi mɛge ko kayi (Zhan 12.31).

To (saraga wɔfenne to): «Saraga wɔfenne to» laga ki wele.

Topazi: Sinndelegɛ sɔnŋgbanga wogo kayi, ki yege cɛnwɛ pi yen paa nɛŋge muwɛ yen.

Tɔnmɔkɔrɔ gbɛnge: Bato gbɔɔ wawi paa go yen, ŋa Nowe wɪla wi te maa gbɛgele, a wo naa wi go woolo pe ni, naa yaayoro ti ni, pè ye wa wi ni ma shɔ tɔnŋgbɔɔ pi kɛɛ (Zhenesi 6.9--8.19).

Tugurɔn sigɛyaraga: Tugurɔn yaraga kayi, pe maga gbɔn paa seti gbɛŋe yen ma yigisaga wɔ ki na. Malingbɔɔnlɔ paga kari wa malaga, ki fɔ wi maga yigi wa wi yɛɛ yege, na paga wi wɔn wanga ni nakoma gberege ni, kila wi ta. Tagafɔ wi daga mbe tagawa pi le mboo pye wi tugurɔn sigɛyaraga (Efɛzi 6.16).

Tunŋgo pyetige: Kanŋgaga kayi ki ma pye ma nugu, pe maga pɔ nɛrɛ shyen yɔrɔ na, ma cafalaga nakoma wotoro pɔ ti na ma ta

Senpiile pele kɔrɔ yowo

nari kɔnri. Wagati wa ni, ki mege nga pe maa ki yinri paa yege nagawa yen mbege naga fɔ kulo wi yen wi tafɔ wo cɛnwɛ na, nakoma tara ta woolo yen pe wunlunaŋa wo cɛnwɛ na (1 Wunlumbolo 12.4), nakoma pe yen fanŋga ka yege cɛnwɛ na (Zheremi 27.8); nakosima ki maga naga ma yo nagafɔ wa yen naa lekɔlipiile nari nagawa pa ni (Matiye 11.29-30).

Turiban: Parisanyɛge titɔnlogɔ ka layi, kila pye saraga wɔfɔ wi maga migi wa wi go ki na paa njaga yen. Pàa ki yɔnlogɔ wa ki na fɔ: MBE PYE KPOYI YENŊELE KAN (Ekizɔdi 28.4,39).

W

Weere: Yarigbɔnrɔ tari nda pe ma tuguyenre tɛge mari gbegele, ti ma pye paa pɛgele yen pe maa ti gbɔn nari tunrugu ti yɛn na (1 Samiyeli 18.6; 2 Samiyeli 6.5; 1 Kuroniki 13.8; 15.16; 16.5; 25.1,6; 2 Kuroniki 5.12; 29.25; Esidirasi 3.10; Nehemi 12.27; Yuuro 150.5).

We Fɔ (ma Fɔ, na Fɔ, pe Fɔ, ye Fɔ): Wa Yɔn fɔlɔ lɛlɛ sɛwɛ wi ni, Zhufuye pàa pye na fye mbaa Yenŋele li mege ki yinri. Ki kala na, lalɛgere na, a paa li yinri we Fɔ. Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sɛwɛ wi ni, pe maa Yenŋele li yinri ma, (Matiye 22.44), nakosima Zhezu Kirisi we (Kapyegele 16.31; Drɔmu 10.9).

Wetijugo: Wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sɛwɛ wi ni, yinne tipegele ŋgele yawa yen ke ni, pè ke jori laga nga na mbe sa gbɔn wagati wa ni, ko laga koyi (2 Pyeri 2.4).

Wire (Kirisi wi wire): Kirisi wi wire to ti yen Legilizi we. Ko kɔrɔ wo yen mbele fuun pe yen tagafenne laga tara ti lagapyew ki

Senpiile pele kɔɔ yowo

ni (Efezi 1.23; Kolɔsi 1.24).

Wɔfenne (saraga wɔfenne): Saraga wɔfenne laga ki wele.

Wɔnnɔ (lalaaga wɔnnɔ): Kirisi wo pe maa yinri «lalaaga wɔnnɔ» (2 Pyeri 1.19; Nagawa 2.28; 22.6), katugu wi panga koŋbanŋga kɔ yanwa yirige leele pe kan mbe yinne kan pe yeri. Wi panga shyen wogo ki yaa ka yanwa gbɔɔ yirige wi piligbɔɔ ki na.

Wɔsaga (saraga wɔsaga, wɔsara): Saraga wɔsaga laga ki wele.

Wunluwɔ (Yenŋele li wunluwɔ): Wunluwɔ mege kɔ yo lalɛgere na wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sewe wi ni, een fɔ, ki kɔɔ wii yo laga ka kpe ni. Kɔ yo lara nda na wa sewe, mbe yala to ni, ki mbe ya pye fɔ Yenŋele jate li yen wunluwɔ, (Luki 17.20-21), nakoma li yen laga ŋga na ko, (Matiye 5.3,10-12). Wa (Orɔmu 14.17 naa 1 Korenti 4.20) lara ti ni, ŋga kɔ yo fɔ «Yenŋele li wunluwɔ» ki kɔɔ wi mbe ya pye wunluwɔ fɔnmbɔ shɔsaga ŋga Kirisi wɔ kan we.

Wusuna nuwɔ taan: Timuwe sɔnŋbanga woo pawɔ, mba Izirayeli tara faa woolo paa pye na loo wa Saba ca wa Arabu tara na paan pi ni wa pe tara. Paa pye na wusuna nuwɔ taan wi pinlele pa yege ni na latikɔɔ nuwɔ taan tiyɔɔn gbegele, ŋa paa pye na sori pilige pyew na Yenŋele li gbogo (Ekizɔdi 30.7; Luki 1.9).

Y

Yaga: Faa naa Yenŋele lɔa lasiri wi kan Zhufuye pe yeri, a li sho paa yaga wi woo paa wi kaan. Ko kɔɔ wo yen fɔ yaraga o yaraga lere wi ma ta, wi nunŋba nunŋba wɔwɔ wa ti ke ke pyew wi ni ti pye li woro (Malaki 3.10; Matiye 23.23; Eburuye 7.2-10).

Yarifelege: Yaraga kayi leele pe maa ki jate ki maa fyere gbɔɔ

Senpiile pele kɔrɔ yowo

kaan. Pe ma yo ki yɛn ma ŋganŋɔli gbegebeɛ lɛ. Wa bibulu wi ni, pe maa ki yinri fun wɔɔɔ lɛgɛ. Sɔtanla wowi (Nagawa 12.3).

Yarilire kɔngɔ feti: Yarilire kɔngɔ feti paa pye naa yinri fun Pantikɔti; katugu Paki feti wi toroŋɔlɔ ki piliye nafa shyen ma yiri ke wogo ki na, pe mɛɛ wi lɛ naa piin; ki ma saa yala yarilire nda pe yinri bile ti kɔnsanga wi ni.

Yarilire kɔngɔlɔ feti: Yarilire kɔngɔlɔ feti paa kaa naa yinri punɔgo na Gbataala nɔɔɔ feti. Paa pye naa piin yeɛ li yenɔge kɔlɔshyen wogo ki pilige ke ma yiri kanɔurugo wogo ki na. Ko feti wo la pye naga nari ma yo pɛ yarilire sannda ti kɔn ti kɔ; to lari nda ɛrezɛn pire naa oliviye tige pire (Dete 16.13; Levi 23.24).

Yarilire sunkanɔgaga: Yarilire sunkanɔgaga ki ma pye papagapa, pe maga tɛ maga pye ŋgundɔ ŋgundɔ, mbe sigi pɔ nɛrɛ shyen na, ti maa ki tilele wa yarilire ti ni, nari suun, nari pire ti woo (2 Sami 24.22; 1 Kuro 21.23).

Yasenti: Sinndelege sɔnɔgbanga wogo kayi, ki yege cɛnwe pi yen paa bura yen.

Yawe (Yawe Yenɔɛle): Yenɔɛle li mege jɛnɔge pa pɛge yɔnlɔgo yeɛn YHWH, ko kɔrɔ wo yen fɔ «Ŋa wi yen», nakoma «Ŋa wi yen wa.» Yeɛ cɛnme shyen toroŋɔlɔ Zhezu Kirisi wi sege ki yege, naa paa Bibulu wi kanɔga Gireki senre ti ni, a Zhufuye pɛ sigi mege ki kanɔga ma yo «we Fɔ» janɔgo paga ka ta mbaa Yenɔɛle li mege ki yinri jaga jaga. Jinmiire ti ni wɛge mege ki kanɔga ma yo «Yawe Yenɔɛle.» Yenɔɛle li mege jɛnɔge ki yerewe pi woro ma jɛn.

Yayenwe (yayenwe fɔ, yayenwe fenne): Wa Yenɔɛle senre sɛwe

Senpiile pele kɔɔ yowo

wi ni, yayenwe p̄la pye mege ka, nga k̄la pye na yinri witige yama cenle legerɛ na. Mba we maa yinri yayenwe po nuɔgba lama.

Zhufuye pe yeri, p̄a pye na yayenwe fenne pe jate fyɔngɔ fenne. Pe sila daga mbe cen leele sanmbala pe ni wa ca. Leele sanmbala pe sila pye na yenlegi mbaa j̄inri pe na, nakoma mbaa fulo pe tanla.

Ye Fɔ: «We Fɔ» laga ki wele!

Yenje (yenge le, pye yenge): Ko kɔɔ wo yen mbe koro mbalige sa yɔnlɔ ki kɔ. Yenje lege ki go ko yen mbe ma yeɛ tirige Yenɛle li yege na mbe yenri kala la na, konaa mbe kapere kala yagawa ja (Matiye 6.16-18; 9.15; Kapyegele 13.3).

Yevɔnɔgɔ feti: Yevɔnɔgɔ feti w̄la pye feti wa ɲa Zhufuye p̄a pye na piin yevɔnɔgɔ pyew ki lesanga wi ni (Nɔmbu 28.11).

Yenɛle censaga paraga go: Yenɛle li censaga paraga go ki yen go ka, nga p̄a gbegele paraga ni, a k̄l pye Yenɛle li censaga wa li woolo pe sɔgɔwɔ. Yɔn finliwe senre t̄la pye ma yɔnlɔgɔ ma t̄ge kesu ɲa ni, pa w̄la pye ma t̄ge wa ki censaga paraga go ki lajenje kpoyi ki ni, konaa tunɔgɔ pyeyaara ta yege ni, to la pye ma t̄ge wa ki laga kpoyi ki ni. P̄a jasa gbegele paara ni, ɲga pe ma sanga maga maga, maga fili. K̄la pye pe kaa kee, pe mari kɔlɔgi mari kaari na kee ti ni (Ekizɔdi 25.9; Levitiki 8.10).

Yenɛle li lajenje: Laga kayi, mbele p̄e shɔsaga ta ma ku mako, pe wa na yɔgɔri Yenɛle li ni (Luki 23.43).

Yenɛle li lasiri: «Lasiri» laga ki wele!

Yenɛle li leele kpoyi: Mbe pye kpoyi, ki jatere wo yen yaraga ɲga p̄e t̄ge ki ye, maga kan Yenɛle yeri. Izirayeli woolo p̄a pye

Senpiile pele kɔrɔ yowo

kpoyi, katugu pàa pye Yenŋele li woolo yege ŋga na, ki pyelɔmɔ nunŋba pi na, keretiyye koŋbanmbala pàa pye na pe yinri Yenŋele li leele kpoyi; katugu pàa pe ye kan Zhezu Kirisi wi yeri ma pye wi woolo (1 Korenti 1.2; 2 Korenti 1.1).

Yenŋele li wunluwɔ: Wunluwɔ mege kɔ yo lalɛgere na wa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ sɛwe wi ni, ɛɛn fɔ, ki kɔrɔ wii yo laga ka kpe ni. Kɔ lara nda na wa sɛwe, mbe yala to ni, ki mbe ya pye fɔ Yenŋele jate li yen wunluwɔ, (Luki 17.20-21), nakoma li yen laga ŋga na ko, (Matiye 5.3,10-12). Wa (Orɔmu 14.17 naa 1 Korenti 4.20) lara ti ni, ŋga kɔ yo ma yo fɔ «Yenŋele li wunluwɔ» ki kɔrɔ wi mbe ya pye wunluwɔ fɔnnɔ shɔsaga ŋga Kirisi wɔ kan we.

Yenŋele yɔn senre yofɔ (yofenne): Ko kɔrɔ wo yen mbe senre shɔ lere yɔn na mberi yo. Lere wawi ŋa wi maa para Yenŋele li fanŋga na, li maa tun wi sa li senre ti yo. Nagawa, naa mbe bala kala na, naa kotogo sogowo, naa yerɛwe, naa kagala ŋgele kaa paan, ti ni fuun ti yowo yen wa ki ni. Ki mege ki maa yinri Yɔn fɔlɔ lele wagati Yenŋele yɔn senre yofenne poro na. Poro pele la wele: Daniyeli, naa Ezayi, naa Eli, naa Zheremi, naa Zhonasi. Ki mege ki maa yinri Zhan Batisi wi na ma yo Yenŋele yɔn senre yofɔ wi. Zhezu Kirisi wɔ pye Yenŋele yɔn senre yofɔ. Tagafenne gbogolomo mba pe yinri Legilizi, pi leele pàa pye na pele yinri Yenŋele yɔn senre yofenne.

Yizɔpi: Wɛre tari nda ti nuwɔ pi yen ma tanla, ti maa fiin wa Ezhipiti tara naa Palesitini tara ti ni. Tila ya yiri mbe yagara jɛnge, ti wɛnŋele ke ma pye sire ni. Ti maa yinrigi yaanŋguro naa mboro

Senpiile pele kɔrɔ yowo

lara nda tì jɛnri to na (1 Wunlumbolo 5.13). Kìla pye pe ma yizɔpi wɛrɛ ti kɔn mari pɔ ti yɛɛ na, Paki fɛti nɔɔɔ, kasanwa mba pàa pye na yanragi yanragi na kapere ti kala yagawa jaa, pe mari le wa pi ni maa yanragi yanragi (Ekizɔdi 12.22). Kìla pye tɔnmɔ mba pi ma yaraga nakoma lere pye fyɔngɔ fu, yizɔpi wɛrɛ pàa tɛɛ naa yanragi yanragi (Levitiki 14.4-7).

Yofɔ (Yɛnɔɔlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ): Yɛnɔɔlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ laga ki wele.

Yɔn finliwɛ: Wa Bibulu wi ni, yɔn finliwɛ pi kɔrɔ wowi ŋa fɔ Yɛnɔɔlɛ lɔ yɔn wa nuŋgba lere wa ni, nakoma li woolo pe ni. «Yɔn fɔlɔ» laga ki wele fun.

Yɔn finliwɛ kɛsu: Yɔn finliwɛ kɛsu pàa wi gbegele akasiya tire ni ma tɛ piiri wo wi na (Ekizɔdi 25.10-22). Yɛnɔɔlɛ li ŋgasegele kàa pye ma yɔnlɔɔ sinndɛɛrɛ papara papara nda na, pa pàa ti le wa wi ni. Wo kìla pye na jate ma wɛ yaraga ki ni fuun ki na wa Yɛnɔɔlɛ cɛnsaga paraga go ki ni. Wìla pye naga nari ma yo Yɛnɔɔlɛ li yɛn le; puŋgo na, pàa kaa wi tɛɛ wa shɛrigo gbɔɔ ki lajɛŋɛ kpoyi ki ni.

Yɔn finliwɛ sɛnrɛ kɛsu: Ye yɔn finliwɛ kɛsu laga ki wele!

Yɔn fɔlɔ (yɔn fɔɔlɔ): Na ki ka yo wa Bibulu wi ni mbe yo yɔn fɔlɔ, ko kɔrɔ wo yɛn fɔ Yɛnɔɔlɛ lɔ kala la kɔn ma tɛɛ mbe pye lere wa kan, na lo kpaw li yaa ka li yɔn fili. Wagati lɛɛrɛ na, ki leele pe daga mbe ŋga pye jaŋgo ki yɔn fɔlɔ lii yɔn fili, li ma ko fun ki naga. Kì pye ma Yɛnɔɔlɛ làa yɔn fɔlɔ la kɔn Nowe yeri (Zhenɛsi 9.8-17), ma la kɔn Abiramu yeri (Zhenɛsi 17.1-8). Ko puŋgo na, a

Senpiile pele kɔɔ yowo

lì la kɔn Izirayeli cɛnɛ woolo pe yeri (Deteronɔmu 29.1-15). Bibulu wi yen ma kɔn shyen: Yɔn fɔlɔ lɛlɛ naa Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ. Yɔn fɔlɔ lɛlɛ lo li yen ŋga Yenŋɛlɛ lɛa yo li yaa pye sannɪ Zhezu wi sa pan. A Yɔn fɔlɔ fɔnnɔ lì pye ŋga Yenŋɛlɛ li yaa ka pye Zhezu wi panga ki fanŋga na (Matiye 26.28; 2 Korɛnti 3.6; Efezi 2.13-13; Eburuye 8.7-13).

Z

Zabulɔn naa Nɛfitali: Zabulɔn naa Nɛfitali pàa pye Zhakɔbu wi pinambiile konaa ma pye fun Izirayeli tara cɛngɛlɛ kɛ ma yiri shyen koro kele shyen; ki cɛngɛlɛ shyen ke tara tila pye ma wa wa Palesitini tara ti yɔnlɔparawa kamɛŋgɛ kɛɛ yeri. Asiri tara fenne pàa kaa pan ma to ki tara ti na mari shɔ mari ta (2 Wunlumbolo 15.29; 16.9).

Zusi: Kireti fenne pe yarisunŋgo kayi pe yinri ma (Kapyegele 14.12).

Zh

Zhan Batisi: Wila pye Yenŋɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ ŋa wila Zhezu wi kɔnɔ li gbɛgɛlɛ. Wila pye Yenŋɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ ma yala Yenŋɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ Eli wi tulugo ko ni. Wila ki yari leele pe kan fɔ pe daga mbe pe kapere ti jɛn mberi yaga, mbe pan Yenŋɛlɛ li kɔɔgɔ (Matiye 3.1-15; Mariki 1.4-11; Luki 1.13-25). «Batɛmu» laga ki wele!

Zhasipi: Sinndɛlɛgɛ sɔnŋgbanga wogo kayi, ki yɛgɛ cɛnwe pi yen ma lɛgɛ.

Senpiile pele kɔɔ yowo

Zheremi: «Yenɲele yɔn senre yofɔ» laga ki wele!

Zhonasi: «Yenɲele yɔn senre yofɔ» laga ki wele!

Zhubile: Maga logo zhubile, ko kɔɔ wo yen mbe mbanlaga win. Yele nafa shyen ma yiri ke ke pyew lo pàa pye na yinri zhubile yele. Ki yele li yenɲe kɔɔshyen wogo ki pilige ke wogo ki na, Izirayeli woolo mbele pàa pye na pe yɛɛ kaan kulolo pe Izirayeli woolo yɛɛnle pele yeri, pe ma wɔ wa kulowo pi ni. Ko mbanlaga winme po pila pye na ki yele li lesanga wi nari, ki kɔɔ wi yen fun yɔɔrimɔ (Levitiki 25.8-54).

Zhufuye: Yenɲele làa ki leele pe wɔ faa, jango pe pye li woolo. Pe maa pe yinri fun Izirayeli woolo. Pàa pye na tanri Moyisi lasiri konɔ li na. Pa Shɔfɔ Zhezu wì yiri wa ki woolo pe ni (Matiye 2.2; Mariki 15.2).